

ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND

Digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland 2023

Resultaten onderzoek

Digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland 2023

Stand van zaken digitalisering erfgoedcollecties

Colofon

Copyright

© 2023 Erfgoedhuis Zuid-Holland

Afbeelding voorblad

Floris Scheplitz / Erfgoedhuis Zuid-Holland

Onderzoek en redactie

Rowan Huiskes

Senior adviseur digitalisering & digitaal erfgoedcoach Erfgoedhuis Zuid-Holland

Eindredactie

Susan Lesker & Erik van den Berg

Communicatieadviseurs Erfgoedhuis Zuid-Holland

Inhoud

Inleiding	3
Managementsamenvatting & -adviezen	6
Hoofdstuk 1 – Achtergrondinformatie	9
Hoofdstuk 2 - Houdbaar	13
Hoofdstuk 3 - Bruikbaar	21
Hoofdstuk 4 - Zichtbaar	29
Hoofdstuk 5 - Conclusie	36

Inleiding

Een netwerk van verbonden erfgoed dat goed vindbaar en bruikbaar is voor de digitaal erfgoedgebruiker: dat is de ambitie met betrekking tot digitalisering van erfgoedcollecties in Nederland en in Zuid-Holland, zoals geformuleerd in de [Nationale Strategie Digitaal Erfgoed 2021-2024](#).

Van 2018-2021 bestond het provinciale programma Digitalisering Cultureel Erfgoedcollecties Zuid-Holland (DCE). Doel van dit programma was om Zuid-Hollandse erfgoedcollecties te digitaliseren, te ontsluiten en met het brede publiek te delen. Dit kwam tot stand door een strategische samenwerking tussen provincie Zuid-Holland, Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland en Erfgoedhuis Zuid-Holland. Het programma bestond uit de pijlers Financiering (belegd bij het Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland), Zichtbaarheid collecties (belegd bij de provincie Zuid-Holland) en Kennis en Informatie (belegd bij Erfgoedhuis Zuid-Holland). Momenteel wordt er voortgebouwd op de successen van dit programma.

In 2017 is een verkennend onderzoek gedaan naar de stand van zaken van digitalisering van erfgoedcollecties in Zuid-Holland. De resultaten van dit onderzoek vormden mede de basis van bovenstaande programma. Aangezien het doel en de vragen van het huidige onderzoek verschillen van de opzet uit 2017, zullen beide resultaten niet met elkaar worden vergeleken.

De Nationale Strategie Digitaal Erfgoed 2021-2024, van Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE), geeft richting aan eerdergenoemde ambitie. Deze Strategie beschrijft hoe erfgoedcollecties op duurzame wijze digitaal verbonden kunnen worden vanuit het perspectief van digitaal erfgoedgebruikers. Dit doet zij aan de hand van [vier principes](#) en onder meer de pijlers Houdbaar, Bruikbaar en Zichtbaar. In Zuid-Holland bouwen we in lijn met onze (provinciale) opdracht mee aan het succes van deze Strategie.

Daarnaast is digitalisering van collecties, evenals publieksbereik, educatie en andere activiteiten, tijdens de coronaperiode in een stroomversnelling geraakt. Zo waren er in deze periode extra middelen beschikbaar om digitalisering van collecties mogelijk te maken. Ook was het steeds vaker nodig om het (digitale) publiek te kunnen bereiken en te betrekken. De *good practices* uit deze periode worden steeds verder geïmplementeerd.

Met deze ontwikkelingen is het noodzakelijk om te kijken naar de stand van zaken van digitalisering van collecties in de provincie Zuid-Holland in 2023. Om zo kansen en risico's te identificeren en hier beleid op te ontwikkelen en op te acteren. De vragenlijst die ten grondslag ligt aan dit onderzoek, was met

name gericht op collectiebeherende organisaties, zoals musea, archieven en historische kringen en verenigingen. Daarnaast waren ook andere en bredere erfgoedorganisaties uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek.

De centrale vraag in dit onderzoek is dan ook: **Wat is de stand van zaken (2023) met betrekking tot digitalisering van erfgoedcollecties in Zuid-Holland?**

Doelen

Dit onderzoek naar digitalisering van erfgoedcollecties is gericht op:

- Het in kaart brengen van de stand van zaken van digitalisering van erfgoedcollecties in Zuid-Holland.
- Het identificeren van kansen en witte vlekken met betrekking tot ondersteuning voor erfgoedorganisaties op dit thema.
- Het identificeren van kansen voor ontwikkeling cursussen, publicaties en andere kennisproducten.
- Het geven van input voor beleidsvorming en strategie op provinciaal niveau.

Doelgroep

Het rapport van dit onderzoek is in eerste instantie bedoeld voor de digitaal erfgoedcoach van Erfgoedhuis Zuid-Holland. Op deze manier kan hij adviseren, (kennis)producten, beleid en diensten ontwikkelen en cursussen en bijeenkomsten organiseren die aansluiten bij de behoeftes en vragen van de doelgroep.

Daarnaast is het rapport interessant voor erfgoedorganisaties in de provincie Zuid-Holland, om te kijken hoe ze zich verhouden tot andere organisaties in de provincie.

Ten slotte is deze rapportage van waarde voor provincie Zuid-Holland en Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) om impact van strategie en beleid te onderbouwen en (nieuw) beleid te formuleren.

Leeswijzer

Eerst volgt een managementsamenvatting van het onderzoek, waarin de belangrijkste resultaten worden uitgelicht met een korte toelichting en bijbehorende adviezen.

- **Hoofdstuk 1** gaat in op de achtergrondinformatie van het onderzoek, onder meer de organisatiesoort van de respondenten en op welke manier digitalisering van collecties in beleid en in de begroting is geborgd.

- **In hoofdstuk 2** zijn de resultaten weergegeven van het onderdeel Houdbaar. Dit gaat over het digitaliseren van de collectie zelf (scannen en fotograferen van objecten en archieven), registreren en (duurzaam) bewaren van de digitale collectie.
- **In hoofdstuk 3** wordt ingezoomd op het onderdeel Bruikbaar. Hier gaat het over het verbinden van de digitale collectie met collecties van andere erfgoedorganisaties. Bijvoorbeeld door de juiste registratie, het gebruik van standaard terminologiebronnen en het aanbieden van de collectie als Linked (Open) Data.
- **In hoofdstuk 4** is er aandacht voor het onderdeel Zichtbaar. Hier gaat het om het presenteren en beschikbaar maken van collecties, bijvoorbeeld via de eigen website, een platform of een andere dienst of service (bijvoorbeeld een mobiele applicatie). Ook is in dit hoofdstuk aandacht voor degenen die de werkzaamheden met betrekking tot digitalisering uitvoeren en voor de benodigde kennis en vaardigheden.
- **In hoofdstuk 5** zijn ten slotte de belangrijkste inzichten en conclusies gebundeld.

Managementsamenvatting & -adviezen

[‘Zuid-Holland maakt nu echt stappen op het gebied van digitaal erfgoed’](#); en dat blijkt ook uit dit onderzoek. In 2017 is (met andere doelstelling en vragenlijst) onderzoek gedaan naar de wensen, behoeftes en status van digitalisering van erfgoedcollecties in de provincie. Daarom was het nu, onder meer na de uitrol (en het stopzetten) van het programma Digitalisering Cultureel Erfgoed Zuid-Holland (DCE), de inzet van de digitaal-erfgoedcoach en de ontwikkeling van diverse producten en diensten, tijd om de huidige stand van zaken in beeld te brengen, witte vlekken te identificeren en risico’s te benoemen.

De centrale vraag in dit onderzoek is: **Wat is de stand van zaken (2023) met betrekking tot digitalisering van erfgoedcollecties in Zuid-Holland?**

Digitalisering van collecties krijgt steeds meer focus en wordt steeds meer geborgd binnen beleid bij erfgoedorganisaties, bijvoorbeeld in een informatie(beleids)plan. Ook maken organisaties gebruik van structurele, eigen financiële middelen om dit te bekostigen.

Ook lijkt de duurzame opslag van digitale collecties steeds beter gewaarborgd, door opslag op cloudoplossingen en externe harde- en NAS-schijven. Verder lijken steeds meer organisaties zich bewust van de mogelijkheid tot het aanbieden van de digitale collectie als Linked (Open) Data; maar ook hier zijn nog de nodige aandachtspunten.

Hieronder staan acht aandachtspunten genoemd die aandacht vragen in de ontwikkeling van beleid, financiering en productontwikkeling de komende periode:

1) Gebruik software voor collectieregistratie

In Zuid-Holland wordt onder respondenten van het onderzoek nog veelvuldig gebruik gemaakt van software-oplossingen die niet in lijn zijn met de richtlijnen van Netwerk Digitaal Erfgoed; de zogenaamde [NDE-compatibiliteit](#). Zoals het gebruik van duurzame identifiers, links naar gestandaardiseerde terminologiebronnen en erfgoedinformatie publiceren als Linked (Open) Data.

Door het gebruik van oplossingen zoals Adlib, Microsoft Word, Excel en Google Drive, is het niet of nauwelijks mogelijk om collecties digitaal met elkaar te verbinden. Door middel van de regeling ‘Versnellen’ van Netwerk Digitaal Erfgoed worden erfgoedorganisaties gefaciliteerd om de komende jaren over te stappen naar NDE-compatibele software.

2) Digitalisering als proces

Digitalisering van de collectie begint vaak letterlijk met het transformeren van een fysiek object – bijvoorbeeld een schilderij, servies of kaart – naar een digitaal object. Bijvoorbeeld door dit te fotograferen of te scannen. Ook hier zal de komende jaren nog nadrukkelijk aandacht voor moeten zijn, aangezien +/- 45% van de respondenten 0% tot maximaal 50% van de collectie hebben gedigitaliseerd.

3) Gebruik van gestandaardiseerde termen en ontsluiting hiervan

Het gebruik van standaard-terminologiebronnen, zoals thesauri en trefwoordenlijsten, is een belangrijke voorwaarde voor kwalitatief hoogwaardige collectieregistratie. En dus voor de stap naar Linked (Open) Data. Een groot aantal respondenten geeft aan geen gebruik te maken van standaard-terminologiebronnen, of gebruikt een eigen terminologiebron (bijvoorbeeld met lokale kunstenaars of straatnamen) die niet openbaar ontsloten is. Ook dit is een risico, want hierdoor kunnen andere organisaties hier geen gebruik van maken en kunnen digitale objecten niet met elkaar worden verbonden.

4) Tekort juridische kennis als drempel

Kennis over auteursrecht, portretrecht en privacywetgeving wordt vaak genoemd als drempel om digitale collecties te publiceren. Minder dan de helft van de respondenten geeft inderdaad aan dat ze auteursrecht van de objecten actief in kaart brengt (en in sommige gevallen ook registreert), maar een groot deel dus nog niet. Met betrekking tot het in kaart brengen van aspecten in relatie tot privacywetgeving, ook wel Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), blijkt zelfs 55% van de respondenten dit momenteel niet te doen. Deels is dit het geval omdat (deel)collecties geen persoonsgegevens bevatten. Ten slotte geeft 50% van de respondenten aan dat ze hun digitale objecten niet voorziet van informatie over wat de eindgebruikers hiermee mogen doen, bijvoorbeeld door middel van Creative Commons-licenties.

5) Naar een Linked Open Data-collectie

Het beschikbaar stellen van de digitale collectie als Linked (Open) Data is een belangrijke voorwaarde om tot een netwerk van verbonden erfgoed te komen. 30% van de respondenten geeft aan dat ze haar (meta)data als Linked Open Data aanbiedt. De ambitie is natuurlijk om dit aantal te laten groeien. Dit kan mede door de overstap naar collectieregistratiesoftware die NDE-compatibel is.

6) Vergroten zichtbaarheid Zuid-Hollandse collecties

50% van de respondenten geeft aan dat ze de collectie op de eigen website tonen en minimaal 30% doet dit niet. Ook geeft een aantal organisaties aan hun collectie via thematische platforms te tonen, maar het overgrote deel van de respondenten (56%) toont hun collectie niet op een dergelijke plek. En dit zijn juist vaak plekken waar digitaal erfgoedgebruikers thematisch door collecties browsen en onderzoek doen.

7) De gebruiker centraal

De digitaal erfgoedgebruiker staat centraal in de [Nationale Strategie Digitaal Erfgoed](#). Het is daarom belangrijk om deze gebruikers te kennen; zowel het zoekgedrag, wensen en informatiebehoeften van huidige gebruikers, als van potentiële gebruikers. Bijna driekwart van de respondenten doet echter geen onderzoek naar deze (potentiële) gebruikers.

8) Digitalisering is mensenwerk

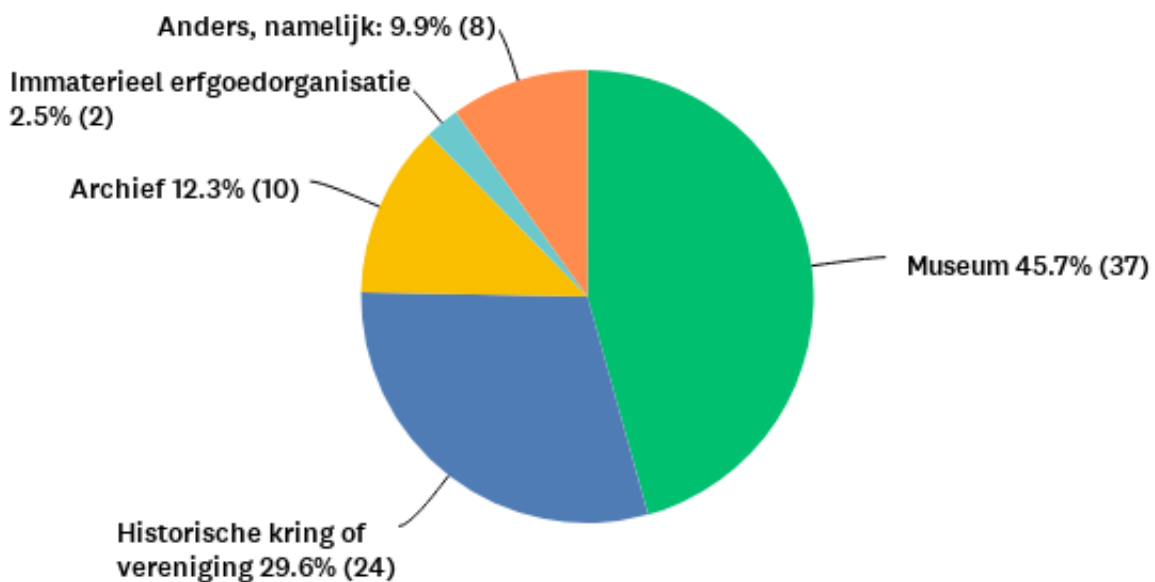
Uit het onderzoek blijkt wederom dat de meeste werkzaamheden met betrekking tot digitalisering van de collectie, door vrijwilligers worden uitgevoerd. Het [belang van vrijwilligers](#) in de erfgoedsector, en passende ondersteuning en deskundigheidsbevordering, verdient dan ook voortdurend aandacht.

Hoofdstuk 1 – Achtergrondinformatie

In totaal zijn 94 reacties op de vragenlijst van het onderzoek ontvangen. Het onderzoek richtte zich op erfgoedorganisaties in Zuid-Holland, 3 organisaties vielen af bij de controlevraag ('Is je organisatie gevestigd in Zuid-Holland?'). Daarnaast hebben niet alle deelnemers de volledige vragenlijst doorlopen: 71 respondenten hebben de vragenlijst compleet ingevuld.

Wat voor soort organisatie ben je?

71 respondenten hebben aangegeven tot welke type organisatie ze behoren. Bijna de helft van de respondenten (47%) kenmerkt zich als een museum. Daarna volgen de historische kring/vereniging (30%), een archief (14%) en een immaterieel erfgoedorganisatie (3%). Ten slotte heeft een aantal respondenten aangegeven dat hun organisatie een ander karakter heeft, namelijk:

- Vereniging met museum en archief
- Studieverzameling
- Museum, onderdeel van gezondheidsorganisatie
- Beheerorganisatie van molens

- Adviseur op archiefgebied

Beleid en financiën

Digitalisering verdient continu aandacht binnen de organisatie. Met deze vragen brengen we in beeld op welke manier organisaties digitalisering van collecties borgen in hun beleid. En op welke manier ze (structurele) financiering hiervoor inrichten.

Heeft je organisatie een apart informatie(beleids)plan? Hierin omschrijf je onder meer de ambities om jullie digitale collectie duurzaam te bewaren, ontsluiten en presenteren.

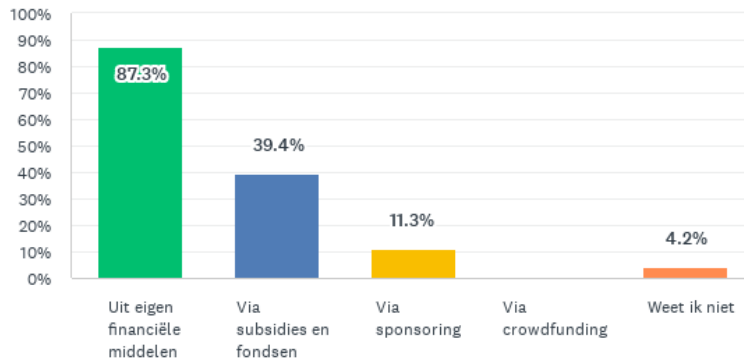
Sinds de herijking van de [Museumnorm](#) in 2020 is het hebben van een informatie(beleids)plan verplicht onderdeel van Norm 11. Hiertoe is onder meer de tool [Informatieplanner](#) ontwikkeld door Netwerk Digitaal Erfgoed, waarmee met name kleine en middelgrote erfgoedorganisaties op laagdrempelige wijze een informatie(beleids)plan kunnen vormgeven. Sowieso is het voor alle erfgoedorganisaties aan te bevelen om een informatie(beleids)plan op te stellen, om de visie, doelen en afspraken van digitalisering van de collectie vast te leggen. Bovendien geeft het richting aan de inzet van middelen en mensen binnen de organisatie en kan het bijvoorbeeld voor een subsidie- of fondsaanvraag worden ingezet.

Bijna een derde van de respondenten (32%) geeft aan een apart document te hebben als informatie(beleids)plan. 28% van de respondenten geeft aan dat ze hier momenteel aan werken en 24% geeft aan ze deze ambities wel hebben beschreven (bijvoorbeeld in een collectieplan of algemeen beleidsplan). 16% geeft ten slotte aan dat ze dit plan niet hebben (of weet niet of ze dit hebben) en ook niet de kennis hebben hoe ze het moeten opstellen.

Op welke manier financieren jullie je digitaliseringsambities, zoals het collectieregistratiesysteem of het fotograferen en scannen van de collectie? (meerdere antwoorden mogelijk)

Digitalisering van collecties vraagt in ieder geval eenmalige investeringen, bijvoorbeeld de aanschaf van een laptop, scanner of collectieregistratiesysteem (of migratie naar een nieuw systeem). Daarnaast zijn er ook structurele kosten voor het (duurzaam) bewaren van digitale objecten en afbeeldingen, licenties voor het collectieregistratiesysteem en back-ups.

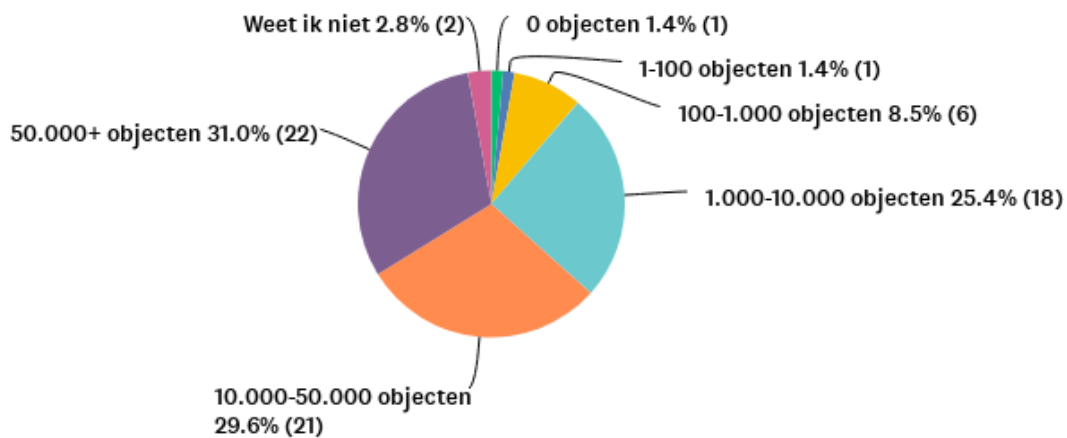
De meerderheid van de respondenten (87%) geeft aan dat zij digitalisering van de collectie uit eigen middelen financieren. 39% geeft aan dat zij dit (tevens) financieren uit subsidies en fondsen. Ten slotte geeft 11% aan dat ze sponsoring als middel toepassen.

Hoofdstuk 2 - Houdbaar

We willen digitale collecties voor lange termijn duurzaam bewaren. Hiervoor is het belangrijk om deze op een betrouwbare manier op te slaan en te registreren, zodat deze ook in de toekomst raadpleegbaar is.

Hoe groot is jullie fysieke collectie (bij benadering) (in aantallen objecten, ook foto's, documenten etc.)?

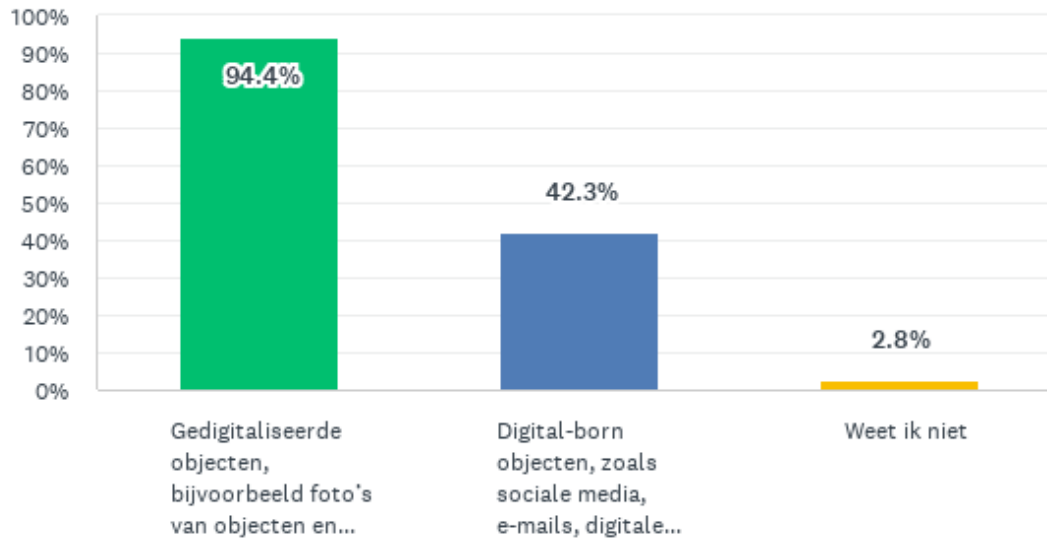

De respondenten beheren grote hoeveelheden fysieke objecten (zoals schilderijen, servies en kleding, maar ook foto's, documenten etc.): 60% beheert tussen de 10.000 en meer dan 50.000 objecten. 34% beheert tussen de 1.000-10.000 objecten, 9% tussen de 100-1.000 objecten. Ook beheert een klein aantal respondenten (1%) 1-100 objecten.

Het is belangrijk om de grootte van de collectie in kaart te brengen: dit heeft impact op het digitaliseringsproces, de registratie en bijvoorbeeld de opslag van gedigitaliseerde objecten.

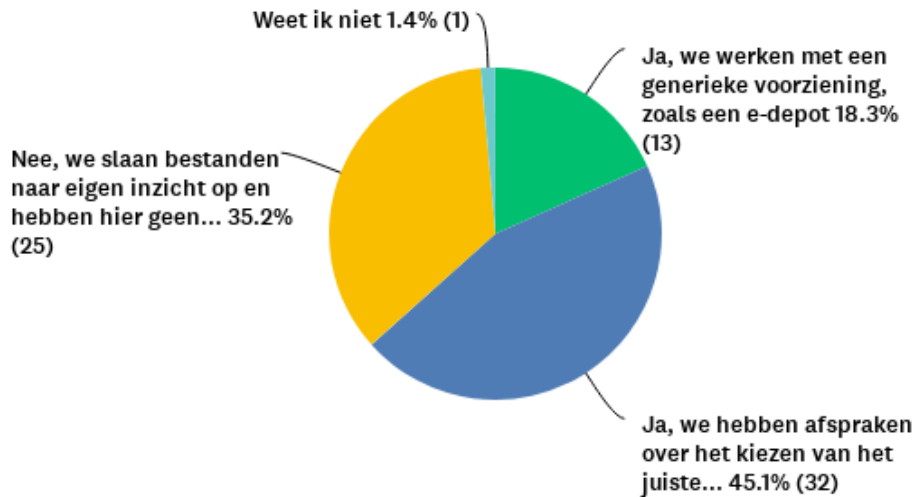
Wat voor objecten hebben jullie in de digitale collectie? (meerdere antwoorden mogelijk)

Het grootste deel van de respondenten (94%) heeft in zijn digitale collectie gedigitaliseerde objecten, zoals foto's van schilderijen en objecten en scans van foto's en documenten. Daarnaast heeft 42% van de respondenten (mede) *digital-born* materiaal (materiaal dat bij creatie al digitaal van aard is) in de collectie, zoals digitale foto's en video's, e-mails en sociale media.

Hebben jullie afspraken over het duurzaam bewaren van digitale objecten?

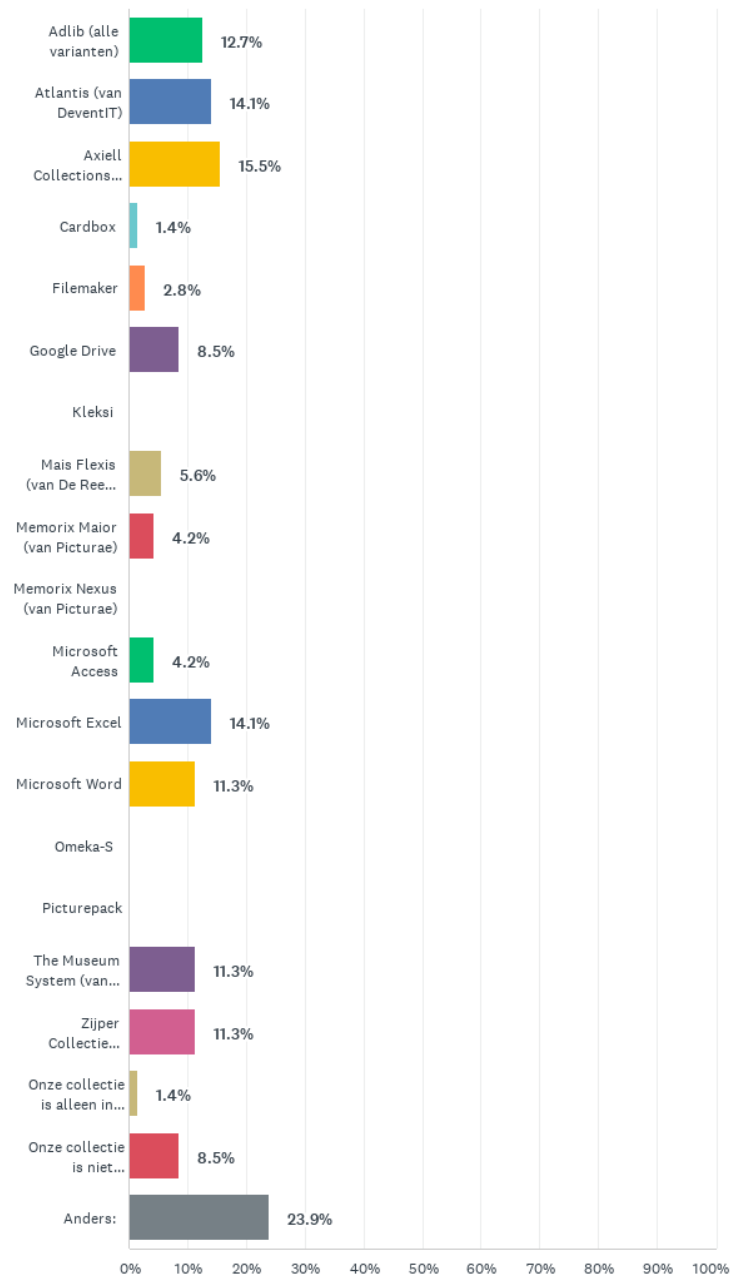

45% van de respondenten geeft aan afspraken te hebben over het opslaan van bestanden in het juiste bestandsformaat, mappenstructuur en back-ups. Daarnaast geeft 35% van de respondenten aan dat bestanden naar eigen inzicht en zonder afspraken worden opgeslagen. Een klein deel van de respondenten (18%) werkt met een generieke, professionele voorziening om digitale bestanden te bewaren, zoals een e-depot.

Het maken van afspraken over het gestructureerd bewaren en opslaan van digitale objecten is belangrijk, zowel voor de interne vindbaarheid als voor het gebruik door externe gebruikers.

Met behulp van welk(e) (software)programma('s) registreren jullie de collectie? (meerdere antwoorden mogelijk)

Een database, vaak in de vorm van een collectiebeheer- of collectieregistratiesysteem, vormt de basis van de digitale collectie. Respondenten maken gebruik van diverse oplossingen voor het registreren van de collectie, soms ook een combinatie van verschillende systemen.

De meeste respondenten maken gebruik van Adlib (alle varianten, 13%), Atlantis (14%), Axiell Collections (16%) en Microsoft Excel (14%). Deze programma's worden vaak ingezet als databasesoftware en zijn al langer in gebruik in met name de museumsector.

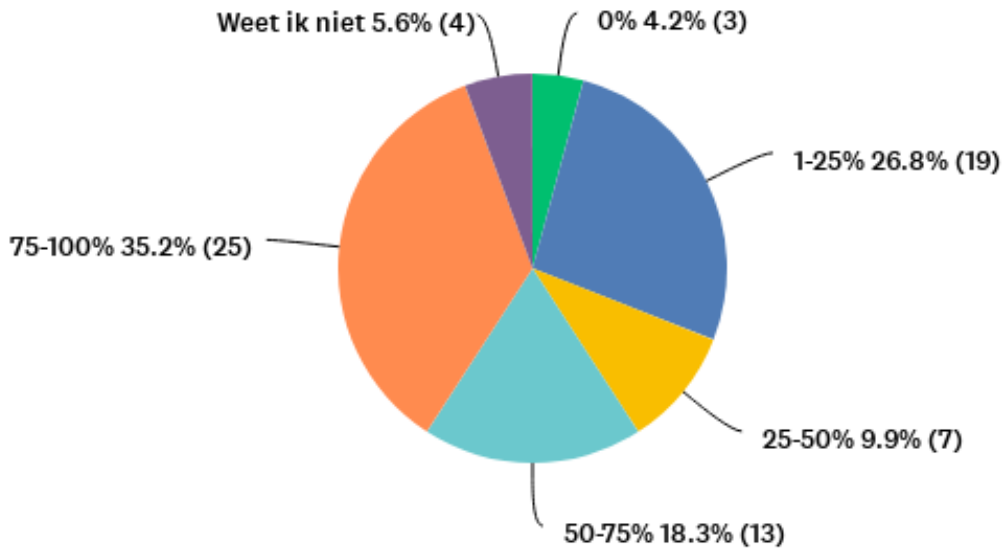
Daarnaast geeft 24% van de respondenten (mede) aan dat zij een andere oplossing gebruiken, te weten:

- GGC (OCLC)
- E-depot van Divault
- Collectiveaccess
- Seal
- In het Nationaal Register Mobiel Erfgoed van Stichting Mobiele Collectie Nederland
- Fotobase
- Alma van ExLibris
- Eigen programma
- In de cloud
- LisseTijdReis
- Atlantis
- PICA
- Adobe Lightroom Catalogue
- Iemand programmeert onze software voor collectie registratie
- Scope

Om tot een netwerk van verbonden erfgoed te komen, is het belangrijk dat organisaties een [NDE-compatibel-oplossing](#) kiezen, die het aanbieden van de digitale collectie als Linked (Open) Data ondersteunt. Niet alle genoemde oplossingen voldoen aan deze vereisten. Belangrijk is om deze in kaart te brengen middels de [Keuzehulp Collectieregistratiesystemen](#) en te financieren uit de landelijke middelen [Versnellen 2023](#).

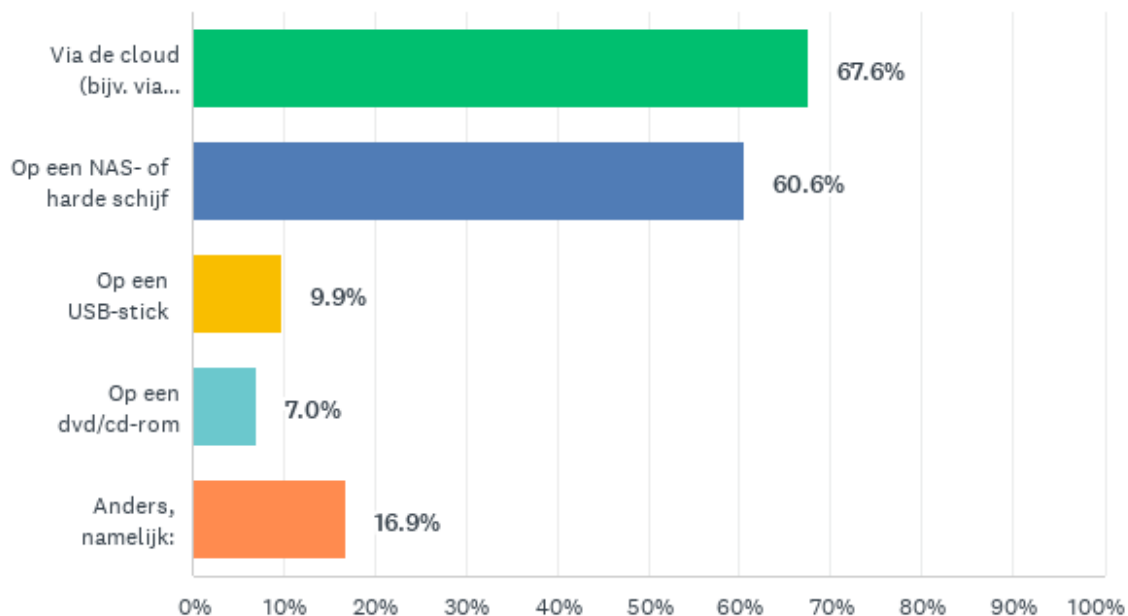
Hoeveel % van de collectie hebben jullie (bij benadering) gedigitaliseerd; hiermee bedoelen we een foto of scan van het object, beschrijving en metadata en registratie in het (collectieregistratie)systeem?

Ruim een derde van de respondenten (35%) geeft aan dat 75-100% van de collectie (bij benadering) is gedigitaliseerd. Dit betekent dat er een foto of scan van het object aanwezig is, samen met een beschrijving of metadata (bijvoorbeeld maker, naam object, periode, locatie, bruikleengever etc.) in het collectieregistratiesysteem. Ruim 40% heeft (nog) niks tot maximaal 50% van de collectie gedigitaliseerd. 18% van de respondenten geeft aan dat 50-75% van de collectie is gedigitaliseerd.

Op welke drager is de digitale collectie opgeslagen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Het doel is om digitale objecten ook in te toekomst te kunnen ontsluiten en presenteren; hiervoor is het nodig om deze duurzaam te bewaren. 67% van de respondenten slaat de digitale collectie (mede) op middels een cloudoplossing, zoals het collectieregistratiesysteem, Microsoft OneDrive, Google Drive, Dropbox, STACK etc. Deze manier van bewaren wordt op de voet gevolgd door het opslaan van bestanden op een NAS- of harde schijf (61%). Ook opslag op een USB-stick of een dvd/cd-rom vindt nog plaats, respectievelijk 10% en 7%. Opslag op deze media brengt risico's met zich mee, aangezien de levensduur van deze dragers in sommige gevallen beperkt is of andere risico's op dataverlies herbergt.

Aangezien meerdere antwoorden bij deze vraag mogelijk zijn, zullen sommige respondenten ook een mix van verschillende dragers hanteren.

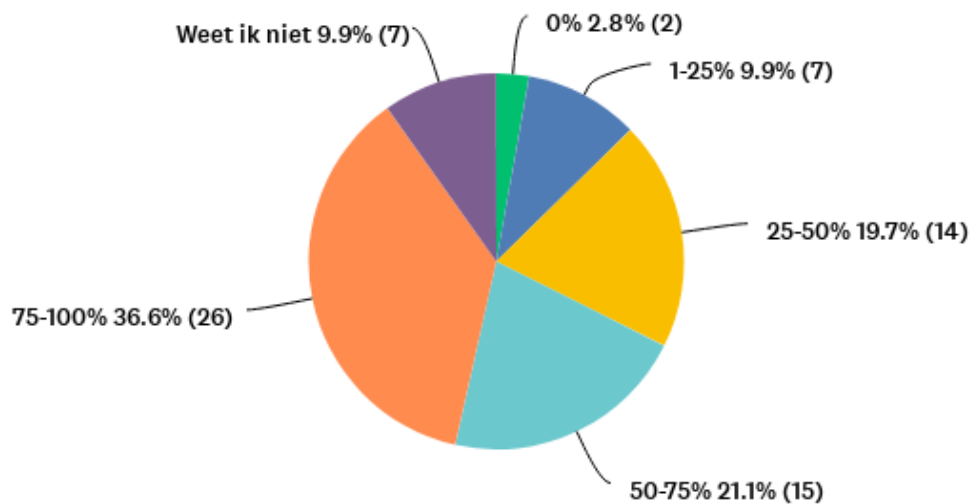
Respondenten gaven bij de optie 'Anders' (17%) aan:

- Diverse externe harde schijven
- Weet ik niet
- Datacenter
- Externe server
- Op de website
- Bij Streekarchief of USB-stick

- Via cloud van ICT-bedrijf
- Op een Axiell server
- Hosting
- Op server bij provider
- Op pc's met back-up op pc van beheerder

Hoeveel % van de digitale afbeeldingen is (bij benadering) van voldoende kwaliteit voor scherpe, schermvullende weergave online? Hiermee bedoelen we scans en foto's van minimaal 300 ppi en minimaal 3000 pixels voor lange zijde.

37% van de respondenten heeft 75-100% van de digitale afbeeldingen op voldoende kwaliteit. En bijna 1/3 van de respondenten (30%) heeft 1-50% van de afbeeldingen van voldoende kwaliteit. 21% van de respondenten heeft 50-75% van de afbeeldingen op de juiste manier gedigitaliseerd. Een minimaal aantal (3%) heeft 0% van de digitale afbeeldingen van voldoende kwaliteit en 10% weet het niet.

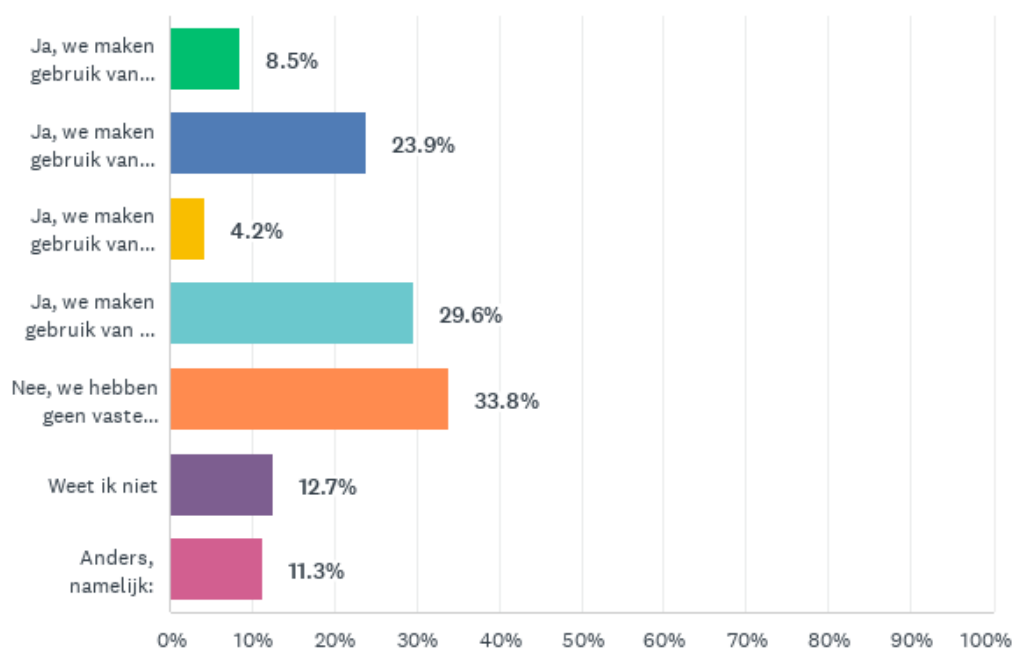
Het digitaliseren van objecten en documenten op de minimaal aanbevolen resolutie (300 pixels per inch, ppi) is belangrijk voor onder meer digitale presentaties (zoals op de website en in een mobiele applicatie). Voor drukwerk en publicaties wordt vaak een richtlijn van 600 ppi of hoger gehanteerd.

Hoofdstuk 3 - Bruikbaar

We streven naar een netwerk van verbonden erfgoed. Hierbij zijn digitale collecties, over de muren van organisaties heen, verbonden met andere collecties. Dit kan bijvoorbeeld door het gebruik van standaarden bij het beschrijven van collecties en objecten, zoals thesauri en trefwoordenlijsten. Of door het aanbieden van de collectie als Linked (Open) Data.

Gebruik van termen zorgt ervoor dat je bijvoorbeeld kunstenaars of auteursnamen, maar ook materialen, zo eenduidig mogelijk beschrijft. Maken jullie gebruik van terminologiebronnen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Het gebruik van gestandaardiseerde termen en trefwoorden, is een belangrijke voorwaarde om tot Linked (Open) Data te komen. Op die manier kunnen objecten en collecties (geautomatiseerd) met elkaar worden verbonden.

Ervaring leert dat er vaak vervuiling in de collectieregistratie zit, bijvoorbeeld door typefouten ('olijverf' en 'olieverf') en verschillende werkwijzen die in de loop der jaren door medewerkers zijn gehanteerd (bijvoorbeeld verschillende schrijfwijzen van auteursnamen, zoals 'W.F. Hermans' en 'Hermans, Willem Frederik') en het niet gebruiken van URI's (vaste internetlinks).

Ruim een derde (34%) van de respondenten geeft aan dat ze geen vaste lijst met termen hebben waarmee ze werken. Daarnaast geeft bijna 30% van de respondenten (mede) aan dat ze gebruik maken van gestandaardiseerde termen die ze intern hebben vastgesteld; maar deze lijst is niet voor andere organisaties beschikbaar.

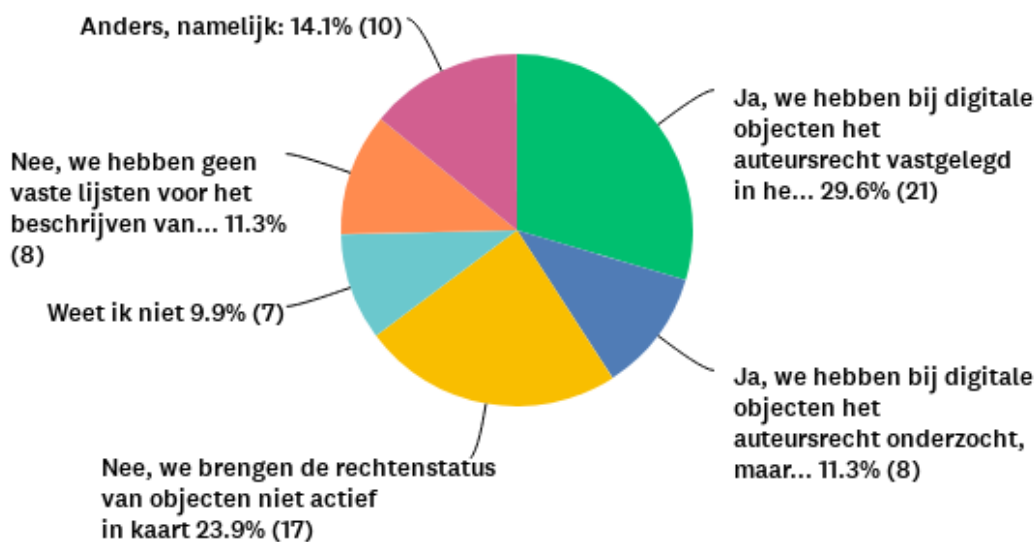
Bijna een kwart (24%) van de respondenten geeft mede aan dat ze gebruik maken van gestandaardiseerde terminologiebronnen, zoals de [Art & Architecture Thesaurus](#), en 4% van de respondenten maakt mede gebruik van thematische thesauri, zoals de [WO2-thesaurus](#).

Ten slotte geeft 9% van de respondenten (mede) aan dat ze gebruik maken van het [Termennetwerk](#); een digitale tool waar verschillende terminologiebronnen in zijn gekoppeld. Deze tool is op zichzelf te gebruiken, maar is ook steeds vaker geïntegreerd in collectieregistratiesystemen.

Ook geeft 11% aan van de respondenten mede 'Anders' aan, namelijk:

- Omschrijving auteursnamen volgens voorafgesproken standaard: ACHTERNAAM, VOORLETTERS (VOORNAAM), VOORVOEGSELS.
- Ontsluiting via op UDC gebaseerde systematische code (onderwerpsontluiting).
- Omschrijving objecten en plaats in het museum.
- Een eigen thesaurus, die wel openbaar beschikbaar is via uitklapvensters in de online (publieks)database.
- Momenteel maken we de overstap naar Axiell Collections. Opschonen van de eigen thesaurus en koppelen aan officiële thesauri is hier onderdeel van.
- We gebruiken een eigen woordenboek dat voor een deel gebaseerd is op vocabulaires die voor een standaard doorgaan.
- Gevraagd om dit voor Atlantis te bepalen, hierin kunnen jullie een rol spelen want museum en archief zijn hier nog onvoldoende mee bezig.
- We hebben wel velden.

Hebben jullie de rechtenstatus van objecten in kaart gebracht?

Kennis over auteursrecht met betrekking tot digitale objecten wordt vaak als knelpunt benoemd bij het registreren, digitaliseren en presenteren van de digitale collectie. Met als gevolg dat ten onrechte digitale collecties wel of juist niet openbaar worden gemaakt.

In deze vraag was de foutieve antwoordoptie 'Nee, we hebben geen vaste lijsten voor het beschrijven van objecten, kunstenaars, locatie etc.' terecht gekomen. Deze reacties hebben met betrekking tot deze vraag helaas geen waarde.

30% van de respondenten geeft aan dat zij het auteursrecht bij digitale objecten hebben vastgelegd in het collectieregistratiesysteem. 11% van de respondenten geeft aan dat ze het auteursrecht wel hebben onderzocht, maar niet hebben vastgelegd. En 24% van de respondenten geeft aan dat ze dit niet actief in kaart brengen en niet vastleggen.

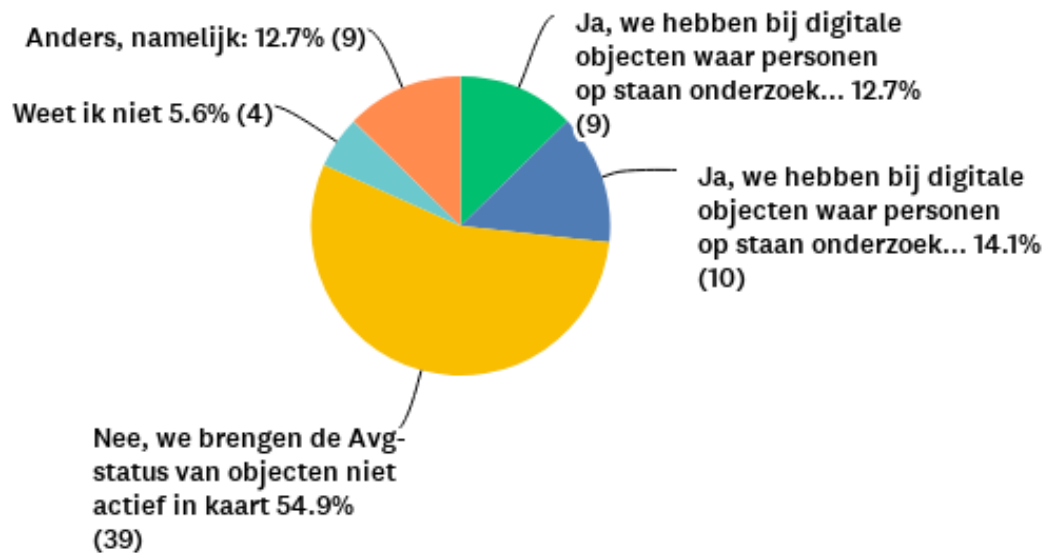
Ten slotte geeft 10% van de respondenten aan niet te weten hoe hier binnen hun organisatie mee wordt omgegaan. En 14% van de respondenten geeft aan dat bij de antwoordoptie 'Anders' aan:

- Alleen van de foto's.
- Hier zijn we mee bezig. Schatting is dat de rechtenstatus reeds bij 70% is vastgelegd.
- Ja, we hebben bij digitale objecten het auteursrecht vastgelegd in het collectieregistratiesysteem, maar zijn daar nog niet helemaal mee klaar.
- Bij foto's opschriften overgenomen, en geprobeerd makers te achterhalen. Dit is in Adlib vastgelegd. Bij veel foto's 'maker onbekend/ auteursrecht onbekend'.
- Nee, maar zijn daar nu wel mee bezig.
- We hebben de belangrijkste auteursrechten in kaart gebracht.

- Objecten in bruikleen wordt vermeld.
- Nee, daar hebben we niet mee te maken met een archeologische collectie.
- Voor een deel van de objecten hebben we het auteursrecht vastgelegd.
- Ja, voor zover mogelijk.

Hebben jullie de privacyrechten (Algemene verordening gegevensbescherming, AVG) onderzocht en vastgelegd? Denk bijvoorbeeld aan foto's waar personen op staan en persoonsgegevens in documenten.

Naast auteursrecht, geeft ook privacywetgeving (Algemene verordening gegevensbescherming, AVG) de nodige hoofdbreken voor erfgoedorganisaties. Kunnen de schoolfoto's uit de jaren '70 nu wel of niet online worden gezet? Ook hiervoor is het belangrijk om deze status goed in beeld te brengen; waarom zijn deze gegevens verzameld, welke persoonsgegevens worden er getoond en zijn de betreffende personen nog in leven? Om zo te voorkomen dat foto's ten onrechte wel of niet worden getoond.

Meer dan de helft van de respondenten (55%) geeft aan dat ze de AVG-status van hun digitale objecten niet actief in kaart brengen.

Een kleine 13% van de respondenten geeft aan dat ze bij digitale objecten waar personen op staan, onderzoek hebben gedaan en de AVG-status hebben vastgelegd in het collectieregistratiesysteem. En

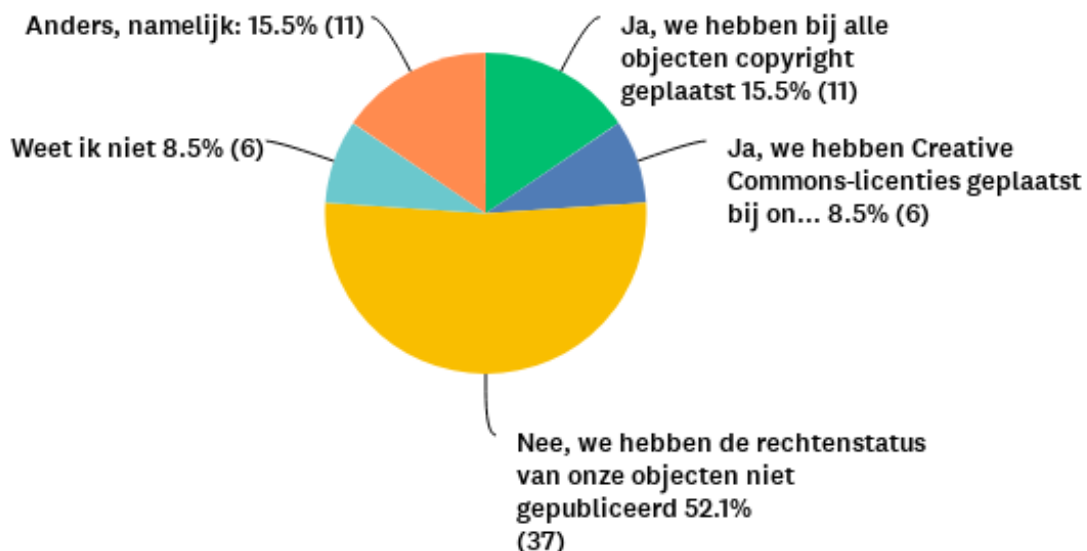

14% van de respondenten geeft aan dat ze wel onderzoek hebben gedaan, maar de status niet hebben vastgelegd in het collectieregistratiesysteem.

Ten slotte geeft 6% van de respondenten aan niet te weten of hier afspraken en processen over binnen de organisatie zijn. En 13% van de respondenten geeft aan bij 'Anders':

- We doen zoveel mogelijk doorlopend onderzoek naar AVG-status en leggen dit waar mogelijk vast in het collectieregistratiesysteem.
- We hebben geen foto's waar personen op staan (2x als reactie gegeven).
- Als we kijken naar auteursrechten, letten we ook op AVG, we leggen dit op het zelfde tabblad vast.
- We gebruiken bij collectieregistratie geen foto's waar personen op staan, ook geen persoonsgegevens in documenten. Maar omdat we een gemeentelijke organisatie zijn spelen AVG-zaken op andere vlakken zeker een rol.
- Ja, maar we zijn nog bezig om dit compleet te maken. We onderzoeken per project.
- We gebruiken het jaar van de foto of geboortedatum van een persoon om de AVG-status vast te stellen.
- Niet actief in kaart gebracht, maar wel wordt wel meegenomen in de beslissing voor wel of niet online.

Hebben jullie de rechtenstatus van jullie objecten gepubliceerd, zodat gebruikers weten wat ze met de digitale objecten mogen doen?

Samen werken we aan een netwerk van open, verbonden digitaal erfgoed. Hiervoor is het belangrijk dat de digitaal erfgoedgebruiker weet wat hij met de digitale objecten mag doen. Kan hij ze bijvoorbeeld gebruiken voor de ontwikkeling van een applicatie, verwerken in een publicatie of in een presentatie?

Dit kun je onder meer vastleggen door het toekennen van [Creative Commons-licenties](#) aan digitale objecten.

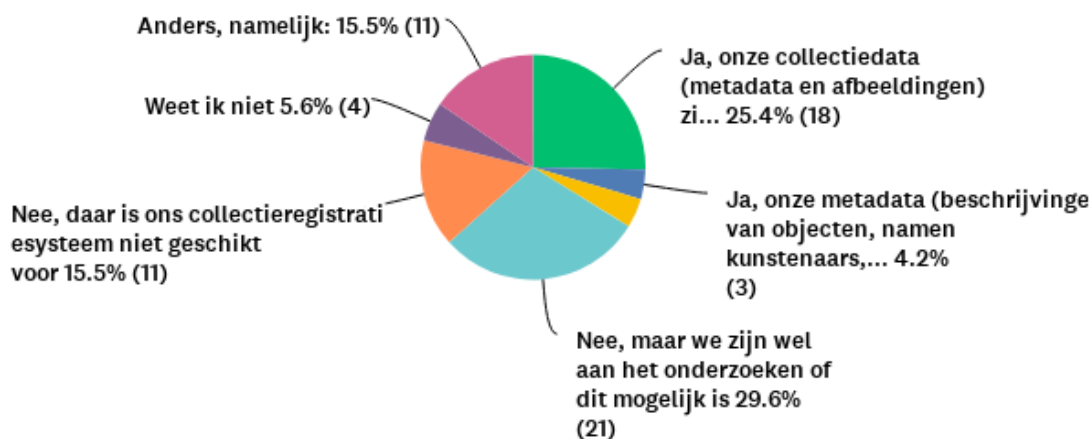
Meer dan de helft van de respondenten (52%) geeft aan dat ze deze rechten niet hebben gepubliceerd. 9% van de respondenten geeft aan dat ze Creative Commons-licenties aan de objecten hebben toegekend. 16% van de respondenten geeft ten slotte aan dat ze Copyright bij de digitale objecten hebben geplaatst.

Tot slot geeft 9% van de respondenten aan dit niet te weten, en 16% geeft aan bij 'Anders':

- De creative commons rechten moeten we overal nog invoeren. Publiek domein is reeds verwerkt. Maar de 'verfijning' met de CC-By standaarden moeten we nog aanbrengen.
- Niet van toepassing.
- Ja, anders. Bij objecten in collectie online staat: Publiek domein: "ja" of "nee", met een korte uitleg.
- Adlib: via makersveld in personendatabase onderzoek vastgelegd. Opmerking 'maker onbekend dus auteursrecht onbekend' is openbaar. Foto's zelf zijn 'uitgevinkt' en niet zichtbaar in de online publieksdatabase.
- Nee, maar dat gaan we binnenkort wel doen.
- Geen rechtenstatus gepubliceerd maar in principe gaat het om open data/creative commons.
- Sommige objecten hebben copyright, andere niet.
- Informatie die privacy-gevoelig is, wordt niet openbaar beschikbaar gesteld.
- We hebben avg-regels opgenomen in onze statuten en op de website. En in ons kwartaalbericht vermelden we de foto-eigenaren met de mogelijkheden om te reageren.
- Nog niet.

Bieden jullie de digitale collectie als Linked (Open) Data aan?

Een kwart van de respondenten (25%) geeft aan dat hun collectiedata (metadata + afbeeldingen) openbaar beschikbaar zijn, bijvoorbeeld via een API, via de website of via het [Datasetregister](#). Dit register geeft inzicht in de beschikbaarheid van datasets in het erfgoedveld; het is dus een soort 'Gouden Gids' voor datasets, met als doel om deze te laten (her)gebruiken.

Daarnaast geeft 4% van de respondenten aan dat bovenstaande van toepassing is, alleen voor de metadata van de collectie.

Ook geeft 30% van de respondenten aan wel deze ambitie te hebben en dit momenteel aan het onderzoeken is. 16% van de respondenten geeft aan dat hun collectieregistratiesysteem daar (momenteel) niet geschikt voor is en 6% van de respondenten weet dit niet.

Ook reageert 16% van de respondenten met 'Anders':

- Wel open datasets.
- Na implementatie Zijper Collectie Beheer.
- Een deel van onze collectie staat op het GVN (red: Geheugen van Nederland), een groter deel op CollectieNederland.
- We bieden die niet aan.
- Deels is de collectie ontsloten via Axiell.
- Nvt.
- Hiervoor is het belangrijk dat we inzicht krijgen in de rechtenstatus van de objecten. Dit zal een apart project worden.
- Dit heeft op dit moment niet onze prioriteit.

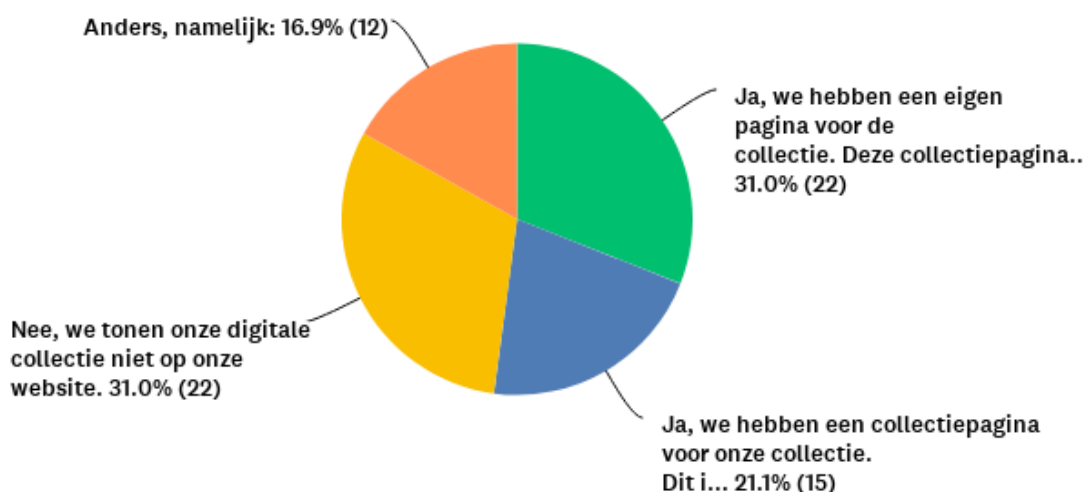
- Alle metadata zijn beschikbaar via een SPARQL endpoint.
- Met Atlantis mogelijk wel.
- Collectiedata zijn voor een flink deel openbaar beschikbaar, maar nog niet als Linked Open Data.

Hoofdstuk 4 - Zichtbaar

Digitaal erfgoedgebruikers browsen graag door digitale collecties, bijvoorbeeld om onderzoek te doen of om zich te laten verrassen of inspireren. Daarom is het belangrijk om digitale collecties te presenteren, bij voorkeur met beeld én metadata. Bijvoorbeeld via een collectiepagina op de eigen website, een landelijk of thematisch platform, of bijvoorbeeld een mobiele of Virtual Reality-applicatie.

Tonen jullie je digitale collectie op de eigen website?

Een derde van de respondenten (31%) geeft aan dat ze de digitale collectie op de eigen website tonen. Deze hebben ze zelf gebouwd of door een extern bureau laten bouwen. 21% van de respondenten geeft aan dat ze de collectie tonen op een speciale collectiepagina, die een dienst is van de leverancier van het collectieregistratiesysteem. En 31% van de respondenten geeft aan dat de digitale collectie niet zichtbaar is via de eigen website.

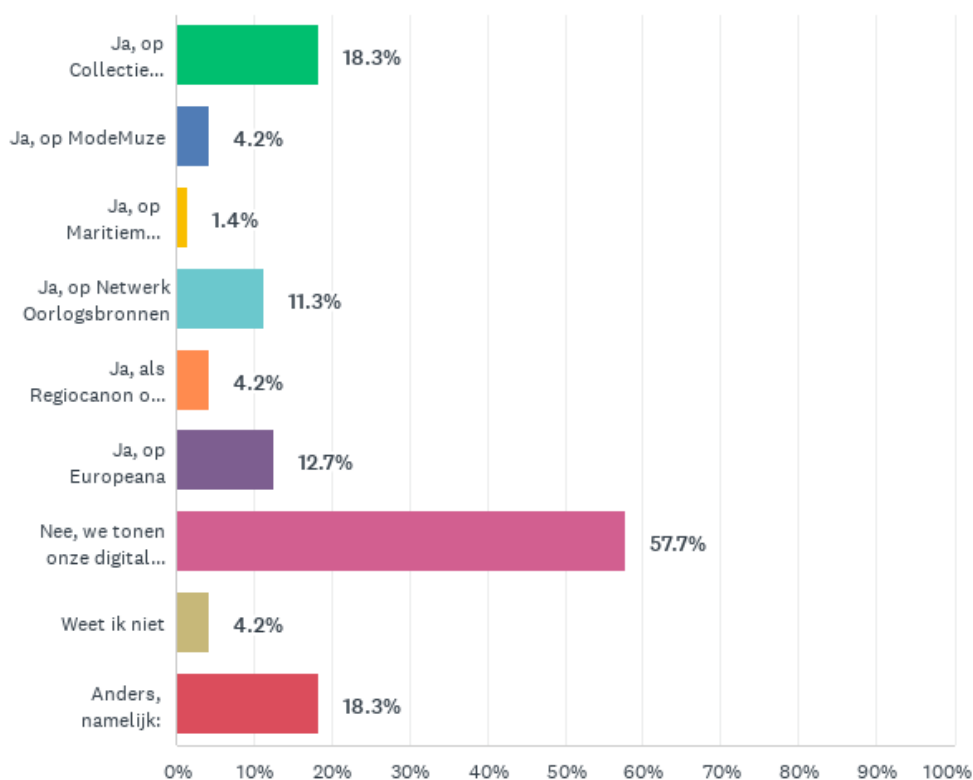
Tot slot geeft 17% van de respondenten in de optie 'Anders' aan:

- Half.
- We maken sinds kort gebruik van Atlantis dat voor de gehele gemeente Westland wordt ondersteund.
- Als collectie is ingelezen in Zijper Collectie Beheer.

- We werken op dit moment aan de livegang van de publieksomgeving van ons collectieregistratiesysteem (Atlantis).
- Onderzoeken dit in het kader van het opstellen van het informatieplan.
- We maken hier een start mee. Delen filmpjes over de collectie op de site.
- Een klein deel op onze website. Via Atlantis net gestart en daar willen we de komende jaren mee doorgaan, deels intern maar zoveel mogelijk openbaar.
- Meerdere databases via ZCBS.
- Nog niet.
- Ja, maar alleen toegankelijk voor leden.
- Wij tonen onze digitale collectie nog niet op de site, later gaat of de link naar collectie Nederland (als die weer werkt) wel op de site.
- Nvt.

Tonen jullie de digitale collectie op een thematisch of landelijk platform? (meerdere antwoorden mogelijk)

Digitaal erfgoedgebruikers browsen graag door digitale collecties, soms ook op thematisch gebied. Het is dan ook goed om collecties zowel op de eigen (collectie)website te tonen, als op een landelijk of thematisch platform. Bovendien maken deze platform steeds vaker de stap naar het beschikbaar stellen of verbinden van Linked (Open) Data-collecties.

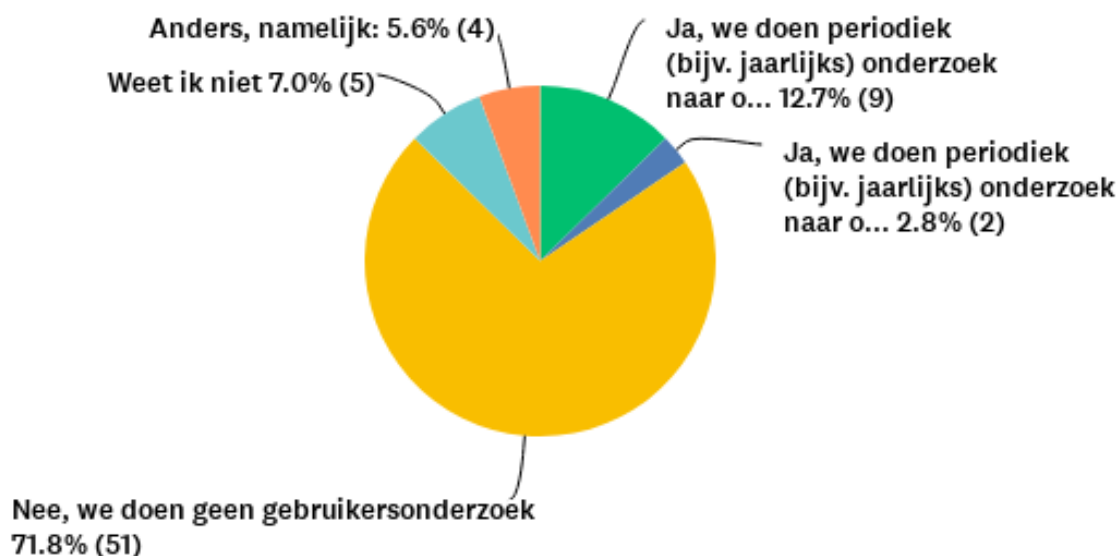
Het grootste deel van de respondenten (58%) geeft aan dat ze de digitale collectie niet delen via een thematisch of landelijk platform. 18% van de respondenten geeft aan dat ze de collectie (mede) delen via [Collectie Nederland](#) (platform van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), 13% op [Europeana](#) en 11% op [Netwerk Oorlogsbronnen](#); het portal voor bronnen over collecties uit de Tweede Wereldoorlog. 4% van de respondenten publiceert de digitale collectie (mede) op [Modemuze](#) (platform over mode- en kostuumvergoed); eveneens 4% van de respondenten publiceert de digitale collectie mede als [Regiocanon](#), onderdeel van de [Canon van Nederland](#). Ten slotte geeft 1% van de respondenten aan de digitale collectie mede via [Maritiem Digitaal](#) (doorontwikkeld tot [Netwerk Maritieme Bronnen](#)) te tonen.

Ook geeft 18% van de respondenten aan dat ze hun collectie (mede) 'Anders' presenteren:

- [Archieven.nl](#).
- We maken sinds kort gebruik van Atlantis dat voor de gehele gemeente Westland wordt ondersteund.
- GVN (red: [Geheugen van Nederland](#)).
- Valt onder Streekarchief.
- 1) In [Wikidata](#) staan links naar onze collectiestukken. 2) Jaren geleden was er een start met Collectie Nederland (initiatief vanuit RCE), maar dat ging te snel en hebben we on hold gezet omdat we eerst de rechtenstatus van de objecten vastgelegd willen hebben in onze database.
- Boekencollectie via UBLeiden.
- Op de regioanon tonen we alleen enkele hoogtepunten uit de collectie.
- Nvt.
- Gedeeltelijk op modemuze (alleen als het 'mode' betreft).
- [Wiewaswie.nl](#).
- Canon slechts beperkt, heeft ook te maken met al het vele werk en beperkte eigen capaciteit.
- [Wikimedia Commons](#), [Collectie Gelderland](#).
- We zijn nog niet zo ver.

Doen jullie onderzoek naar de gebruikers van de digitale collectie?

De gebruiker staat centraal in de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Digitalisering, ontsluiting en presentatie van erfgoedcollecties is dan ook op gericht op het makkelijker vindbaar maken van digitaal erfgoedcollecties voor gebruikers. Hiervoor is het belangrijk om de doelgroep te (leren) kennen en haar informatiebehoefte, manier van zoeken, interesses etc. te onderzoeken. Bijna 3/4 (72%) van de respondenten geeft aan dat ze geen onderzoek doen naar de gebruikers van de digitale collectie. 13% van de respondenten geeft aan dat ze periodiek (bijvoorbeeld jaarlijks) onderzoek doen naar de gebruikers van hun digitale collectie. 3% van de respondenten geeft aan dat ze inderdaad periodiek onderzoek doen naar gebruikers van de digitale collectie én naar potentiële gebruikers.

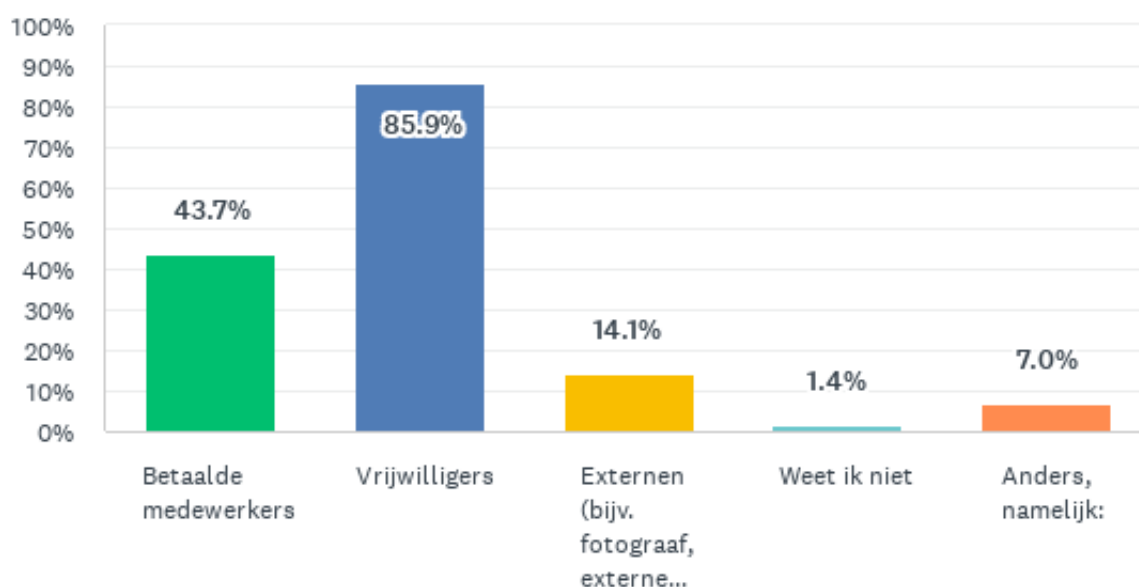
7% van de respondenten weet het antwoord op deze vraag niet en 6% van de respondenten geeft aan bij 'Anders':

- We doen wel onderzoek naar gebruikers op onze eigen website.
- Nvt.
- Dat gaan we in de toekomst waarschijnlijk doen. We zijn het systeem aan het opstarten.
- Dat willen wij wel gaan onderzoeken.

Tot slot volgden nog twee vragen over de manier waarop activiteiten met betrekking tot digitalisering worden uitgevoerd binnen de organisatie. En op welke manier erfgoedorganisaties deskundigheidsbevordering op dit thema stimuleren.

In mijn organisatie worden digitaliseringswerkzaamheden en collectieregistratie uitgevoerd door (meerdere antwoorden mogelijk):

In totaal zetten ruim 40.000 vrijwilligers zich in Zuid-Holland als vrijwilliger in voor het beheren, behouden en beleefbaar maken van erfgoed. Bovendien blijkt uit onderzoek naar de inzet van vrijwilligers, dat zij bij zeker 50% van de organisaties activiteiten met betrekking tot digitalisering uitvoeren.¹

De respondenten geven in dit onderzoek aan dat digitaliseringswerkzaamheden in hun organisatie voornamelijk door vrijwilligers (86%) worden uitgevoerd. 44% van de respondenten geeft (mede) aan dat deze werkzaamheden door betaalde medewerkers worden uitgevoerd. Ten slotte geeft 14% van de

¹Broers, B., en B. Koomen en H. Vinken, 'Zuid-Hollandse erfgoedvrijwilligers in beeld – Een onderzoek naar het vrijwilligersbestand erfgoed in Zuid-Holland', Pyrrhula Research Consultant en het Pon & Telos (2022) 23.

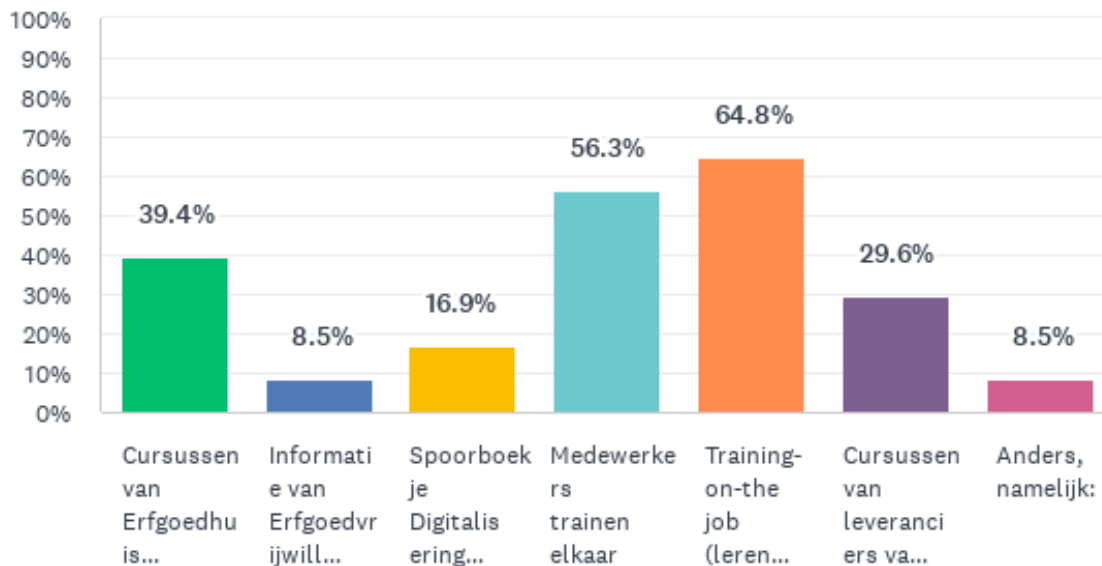

respondenten aan dat deze werkzaamheden (mede) door externen (bijvoorbeeld fotograaf of externe dienstverlener) worden uitgevoerd.

7% van de respondenten geeft bij 'Anders' aan:

- Soms (op aanvraag) grote gegevens-import door Cit.
- Stagiairs Reinwardt Academie.
- Onze stichting heeft uitsluitend vrijwilligers.
- Een vrijwillige fotograaf voor objectfotografie, maar het plaatsen van foto's in ons collectieregistratie systeem doen we zelf (betaalde medewerkers).
- Vrijwilligers die ook beroeps met fotografie of digitaal beschrijven werken.

Om medewerkers zo goed mogelijk te ondersteunen bij hun werkzaamheden met betrekking tot digitalisering, maken we gebruik van (meerdere antwoorden mogelijk):

Ontwikkeling met betrekking tot digitalisering en collectieregistratie volgen elkaar snel op. Het is daarom belangrijk om deskundigheidsbevordering te stimuleren en kennis en vaardigheden continu te versterken.

De respondenten geven aan dat ter ondersteuning van werkzaamheden met betrekking tot digitalisering, gebruik wordt gemaakt van: *training on the job* (leren door te doen) (65%), medewerkers trainen elkaar (56%), [cursussen van Erfgoedhuis Zuid-Holland](#) (39%) en cursussen van leveranciers van

bijvoorbeeld het collectieregistratiesysteem (30%). Ten slotte wordt in mindere mate het [Spoorboekje Digitalisering Erfgoedcollecties](#) (17%) en informatie van het platform [Erfgoedvrijwilliger.nl](#) (9%) gehanteerd. Vaak gaat het hierbij dus ook om een combinatie van verschillende kennisbronnen.

Bij de optie 'Anders, namelijk', werden de volgende reacties gegeven:

- Steun bevriende org's als bijv. Het Nieuwe Instituut.
- Ik geef zelf instructie, zie training-on-the-job.
- Gemeentearchief Alphen aan den Rijn.
- Geen / Nvt.
- Advisering door een deskundige.

Hoofdstuk 5 - Conclusie

Een netwerk van digitaal, verbonden erfgoed, waarbij de eindgebruiker centraal staat. Dat is waar we met alle erfgoedorganisaties in Zuid-Holland aan bouwen. Dit is in lijn met de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed 2021-2024 van Netwerk Digitaal Erfgoed.

Centrale vraag van dit onderzoek was: ***Wat is de stand van zaken (2023) met betrekking tot digitalisering van erfgoedcollecties in Zuid-Holland?***

Het doel hiervan is om kansen, risico's en witte vlekken te identificeren, zodat hier onder meer beleid of kennisproducten op kunnen worden ontwikkeld. In dit hoofdstuk zetten we de belangrijkste resultaten van het onderzoek op een rij.

In totaal hebben 94 respondenten deelgenomen aan de vragenlijst; 3 respondenten kwamen van buiten Zuid-Holland en vielen dus buiten de doelgroep. Uiteindelijk hebben 71 respondenten de volledige vragenlijst doorlopen. De meeste respondenten zijn werkzaam bij een museum (47%), gevolgd door een historische kring/vereniging (30%) en archief (15%). 3% van de respondenten kenmerkte zich als immaterieel erfgoedorganisatie.

Beleid en financiën

Aandacht voor digitalisering lijkt redelijk te zijn geborgd: ruim 60% van de respondenten heeft een apart informatie(beleids)plan, of werkt hier momenteel aan. Bovendien geeft 24% aan dat ze wel aandacht heeft hiervoor, bijvoorbeeld in het (bredere) collectieplan. In het informatie(beleids)plan beschrijf je als organisatie je visie op de digitale collectie, je doelen en doelgroepen en welke acties je moet ondernemen. Met de herijking van de Museumnorm in 2020 is dit bovendien een verplicht onderdeel voor geregistreerde musea. Wel is er nog ondersteuning gewenst: 13% heeft een dergelijk plan niet en heeft niet de kennis in huis om dit zelf te realiseren en 3% weet niet of ze over een dergelijk plan beschikt.

Digitalisering lijkt een vaste post op de begroting van veel erfgoedorganisaties te hebben: ruim 87% van de respondenten geeft aan dat ze dit (mede) uit eigen (structurele) middelen financiert. Dit wordt mede aangevuld met subsidies en fondsen (39%) en sponsoring (11%).

Houdbaar

Op welke manieren bewaren erfgoedorganisaties hun digitale collectie en objecten op duurzame wijze? Hoe groot is de (te digitaliseren) collectie en in welke mate wordt deze geregistreerd en op duurzame dragers of technologieën opgeslagen, zodat ze in de toekomst ook raadpleegbaar is?

De deelnemers aan het onderzoek beheren grote aantallen fysieke objecten: ruim 60% van de respondenten beheert 10.000 tot meer dan 50.000 objecten. Het grootste deel van de digitale collectie bestaat uit gedigitaliseerde objecten (94%), zoals foto's van schilderijen en scans van foto's en documenten. Daarnaast heeft 42% van de respondenten (mede) digital-born materialen in de digitale collectie, zoals digitale foto's, e-mails en sociale mediaberichten.

Het is belangrijk om goede afspraken te hebben over het opslaan en duurzaam bewaren van deze bestanden. 45% van de respondenten heeft inderdaad afspraken gemaakt over de mappenstructuur, opslag en bijvoorbeeld bestandsformaten. 18% van de respondenten gebruikt bovendien een professionele voorziening, zoals een e-depot. 35% van de respondenten heeft echter geen afspraken over het gestructureerd opslaan en duurzaam bewaren van digitale objecten.

Het duurzaam bewaren van de digitale collectie wordt versterkt door het gebruik van een NDE-compatibel collectieregistratiesysteem. Dit zijn oplossingen die onder meer een verbonden zijn met het Termennetwerk en de collectie als Linked (Open) Data kunnen aanbieden. Aangezien de meeste respondenten (mede) gebruik maken van Adlib (13%) en Microsoft Word (11%) en Microsoft Excel (14%), is er nog een slag te maken met het overstappen naar NDE-compatibele oplossingen.

Ruim een derde van de respondenten heeft 75-100% van de collectie gedigitaliseerd (35%) en 18% van de respondenten heeft in ieder geval 50-75% van de collectie gedigitaliseerd. Maar ook staat bijna 1/3 van de respondenten nog aan het begin van het digitaliseringsproces: 31% heeft nog niks tot maximaal 25% van de collectie gedigitaliseerd. Daarnaast geeft ruim 37% van de respondenten aan dat digitale afbeeldingen volgens de standaarden (minimaal 300 ppi) zijn gedigitaliseerd. Daarnaast geeft 32% van de respondenten aan dat 0% tot maximaal 50% van de digitale afbeeldingen aan deze norm voldoet.

De meerderheid van respondenten (67%) maakt (mede) gebruik van cloudoplossingen om de digitale collectie te bewaren, op de voet gevolgd door (het mede gebruiken van) externe harde schijven en NAS-schijven (61%). Maar ook het gebruik van opslagmedia met een beperkte levensduur, zoals cd-roms en usb-sticks (bij elkaar 17%) wordt nog toegepast.

Bruikbaar

Op welke manieren verbinden erfgoedorganisaties hun collecties, over hun muren heen, met andere (digitale) collecties? Bijvoorbeeld door het gebruik van standaarden bij de beschrijving van collecties en objecten, zoals thesauri en trefwoordenlijsten. Of door het aanbieden van de digitale collectie als Linked (Open) Data.

Het gebruik van termen verbetert de kwaliteit van de collectieregistratie enorm. Daarom is het goed om te zien dat 24% van de respondenten (mede) gebruik maakt van gestandaardiseerde terminologiebronnen, zoals de AAT en 4% van de respondenten mede van thematische thesauri, zoals de WO2-thesaurus. Ook gebruikt 9% van de respondenten het Termennetwerk, dat diverse terminologiebronnen ontsluit. 30% van de respondenten geeft (mede) aan dat ze gebruik maakt van een eigen terminologiebron (die niet openbaar beschikbaar is), niet weet of de eigen organisatie hier gebruik van maakt (13%) of een andere werkwijze heeft ontwikkeld (11%). Dit levert risico's en hobbels op bij het verbinden van collecties van verschillende erfgoedorganisaties. Hiervoor is toegang en gebruik van standaarden en openbare terminologiebronnen namelijk een vereiste.

Kennis over de juridische aspecten van het registreren en ontsluiten van digitale objecten, levert nog de nodige aandachtspunten op. 24% van de respondenten geeft namelijk aan dat ze de auteursrechten van objecten niet actief in kaart brengt en niet vastlegt in het collectieregistratiesysteem of niet weet of de eigen organisatie dat momenteel doet (10%). Positief om te zien is dat 41% van de respondenten auteursrecht actief in kaart brengt en in sommige gevallen ook vastlegt in het collectieregistratiesysteem.

Met betrekking tot privacywetgeving geeft de meerderheid van de respondenten (55%) aan dat ze dit niet actief in kaart brengt: in sommige gevallen gaat het hier ook om digitale objecten die geen persoonsgegevens bevatten. En 27% van de respondenten heeft deze gegevens in kaart gebracht en in sommige gevallen ook vastgelegd in het collectieregistratiesysteem.

Ten slotte is op dit thema te benoemen dat de meerderheid van de respondenten niet aangeeft wat eindgebruikers met de digitale objecten mogen doen (bijvoorbeeld door middel van Creative Commons-licenties) (52%). 9% van de respondenten geeft aan dat ze deze licenties wel hebben gepubliceerd bij hun objecten en 16% van de respondenten geeft aan Copyright hierbij te plaatsen. De laatste variant vormt echter wel een drempel in het aanbieden van Linked **Open** Data. Hiervoor blijkt 25% van de respondenten haar digitale collecties inderdaad als Linked (Open) Data aan te bieden. Bij 30% van de respondenten is bovendien bewustwording hierover; zij zijn aan het onderzoeken hoe ze

hun digitale collectie als Linked (Open) Data kunnen aanbieden. Bij een vijfde van de respondenten (21%) blijkt dat ze niet weet of de organisatie dit aanbiedt of is het collectieregistratiesysteem hier niet geschikt voor. Wel moet bij deze vraag een nuance worden aangebracht: de kennis over Linked Open Data (versus Open Data) is nog niet altijd voldoende, waardoor de vraag op verschillende manieren lijkt te zijn beantwoord.

Zichtbaar

Digitaal erfgoedgebruikers browsen graag door digitale collecties, bijvoorbeeld om onderzoek te doen of om zich te laten verrassen of te laten inspireren. Daarom is het belangrijk om digitale collecties, bij voorkeur met beeld én metadata, te presenteren. Bijvoorbeeld via een collectiepagina op de eigen website, een landelijk of thematisch platform, of bijvoorbeeld een mobiele of Virtual Reality-applicatie.

De digitaal erfgoedgebruiker staat centraal in het aanbieden en vindbaar maken van digitale collecties. Daarnaast is zichtbaarheid van digitale collecties belangrijk. Dit blijkt redelijk gedifferentieerd onder de respondenten: 52% toont inderdaad de digitale collectie op de eigen website, door een eigen module of bijvoorbeeld van de leverancier van het collectieregistratiesysteem. 31% van de respondenten geeft echter aan dat de collectie niet zichtbaar is via de eigen website.

Het tonen van de digitale collectie op landelijke en thematische platforms toont een nog gedifferentieerder beeld: 56% van de respondenten geeft aan dat ze de collectie niet via dergelijke platforms toont. De respondenten die hier wel gebruik van maken, gaven aan voornamelijk gebruik te maken van CollectieNederland (18%), Europeana (13%) en Netwerk Oorlogsbronnen (11%).

Om ervoor te zorgen dat digitaal erfgoedgebruikers een digitale collectie zo goed mogelijk (kunnen) vinden en gebruiken, is het aan te raden om periodiek gebruikersonderzoek te doen. Bijna driekwart van de respondenten (72%) geeft aan dat ze geen onderzoek doet naar de gebruikers. Dit staat tegenover 16% van de deelnemers die dit periodiek doet (bijvoorbeeld jaarlijks), waarvan sommigen niet alleen huidige, maar ook potentiële gebruikers bevragen.

Mensen, kennis en vaardigheden

Digitalisering van erfgoedcollecties is mensenwerk. Daarnaast volgen trends en ontwikkelingen in dit vakgebied elkaar in rap tempo op, waardoor het noodzakelijk is om continue deskundigheidsbevordering te stimuleren.

De meeste activiteiten met betrekking tot digitalisering van collecties worden door vrijwilligers uitgevoerd (86%), bij 44% van de respondenten (mede) door betaalde medewerkers en in mindere mate door externen (14%).

Deskundigheidsbevordering is een belangrijk aspect om optimaal gebruik te kunnen maken van nieuwe functionaliteiten en kansen van digitalisering. De top-3 van manieren waarop dit wordt gestimuleerd, is *training-on-the-job* (leren door te doen, 65%), medewerkers trainen elkaar (56%) en cursussen van Erfgoedhuis Zuid-Holland (39%). In mindere mate wordt gebruik gemaakt van het Spoorboekje Digitalisering Erfgoedcollecties (17%) en van informatie op Erfgoedvrijwilliger.nl (9%).

De opzet van deze digitaal erfgoedmonitor verschilt qua inhoud en opzet dus van het onderzoek dat in 2017 is uitgevoerd in opdracht van provincie Zuid-Holland. Wel zien we dat de bewustwording en aandacht van erfgoedorganisaties op het gebied van digitalisering van de collectie, sterk gegroeid lijkt te zijn. Dit komt onder meer tot uiting in het beleidsmatig borgen van dit thema en het vrijmaken van structurele financiële middelen.

Digitalisering is een doorlopend proces en vereist voortdurend aandacht en zorg. Om de Zuid-Hollandse digitale collecties toekomstbestendig te maken, is daarom blijvende aandacht nodig. Onder meer op het gebied van (NDE-compatibele) collectieregistratiesoftware waardoor collecties als Linked (Open) Data kunnen worden aangeboden. Ook ondersteuning bij juridische vraagstukken, zoals auteursrecht en privacywetgeving (Avg) blijft onverminderd van belang. En ten slotte manieren om, vanuit de bron, een collectie tonen op de eigen website of een platform, kan de zichtbaarheid en verbondenheid van Zuid-Hollandse erfgoedcollecties nog verder versterken.